

اصول طراحی منظر و فضاهای سبز شهری پایدار سازگار با مناطق خشک و نیمه خشک

سیدمهدی مسعودی^۱، محمدرضا ضمیری^۲

۱- کارشناس ارشد معماری، مدرس دانشگاه پیام نور ابرکوه، یزد، ایران.

۲- کارشناس ارشد شهرسازی، مدرس دانشگاه بجنورد، خراسان شمالی، ایران.

خلاصه

شهرها به عنوان کانون‌های تمرکز، فعالیت و زندگی انسان‌ها برای اینکه بتوانند پایداری خود را تضمین کنند، چاره‌ای جز پذیرش ساختار و کارکردی متأثر از سیستم‌های طبیعی ندارند. یکی از ارکان پایداری زیست‌محیط است که شامل حیات طبیعی و انسانی می‌شود، با توجه به بحران آب در مناطق خاصی از کره زمین همانند بسیاری از شهرهای کشور در فلات مرکزی ایران باید مناظری طراحی کرد که بدون نیاز به آب و یا حداقل آبیاری به حیات خود ادامه دهد. در حالی که فضاهای سبز در کاهش آلودگی‌های شهری (آلودگی هوا، صوت و استرس‌های محیطی) نقش بسزایی دارند و مکانیایی این فضاها از عوامل مهم و جز جدانشدنی در طرح‌های توسعه شهری محسوب می‌شوند. به دلیل محدودیت آب، باید ترتیبی اتخاذ نمود تا با مصرف حداقل آب حداکثر فضای سبز مورد نیاز تولید گردد و یا با استفاده از راهکارهایی مناظری ایجاد شود که در آن آب به عنوان فاکتور اصلی منظرپردازی مطرح نباشد. در راستای تحقق دو هدف مذکور ضرورت استفاده بهینه از منابع انرژی و گسترش فضای سبز کافی و ابداع و اجرای طرح‌های نوین در طراحی مناظر شهری، بیش از پیش آشکار می‌شود. آنچه در این مقوله می‌آید به طور کلی می‌توان مفهومی از طراحی منظر سازگار با مناطق خشک و نیمه‌خشک (خشک منظر) همراه با طراحی مناظر در این مناطق بدون استفاده از آب بیان نمود. پژوهش انجام شده با روش تحلیلی-توصیفی و با استفاده از منابع اسنادی-شفاهی پس از تعریف عناوین یاد شده به بررسی راهکارهای طراحی و ایجاد منظر در مناطق خشک و نیمه خشک بر اساس ارکان توسعه پایدار می‌پردازد و پس از شناخت ویژگی‌های منظر پایدار، و راهکارهای طراحی اکولوژیکی منطبق بر مناطق آب و هوایی خشک مورد بررسی قرار می‌گیرد. در گام بعد تعدادی از اصول و الگوهای موجود در مناظر کویری بومی و غیر بومی بررسی گردیده است. تعدادی از این اصول از تجربه‌های زمینه‌های غیر بومی و تعدادی دیگر از زمینه‌های بومی استخراج شده است. در پایان نیز با توجه به مباحث عنوان شده، یک جمع بندی از این اصول ارائه می‌گردد که با انجام این اقدامات علاوه بر بهینه کردن مصرف آب در این مناظر، هزینه‌های دیگر مربوط به احداث و نگهداری نیز کاهش محسوسی خواهد داشت.

کلمات کلیدی: معماری منظر، معماری پایدار، محیط زیست، خشک منظر، اقلیم گرم و خشک.

مقدمه

معماری منظر به عنوان گرایشی بین رشته‌ای، وظیفه دارد تا فضاهای سبز مناسب با نیازهای انسان را طراحی نماید. هماهنگی معماری منظر با بستر و اقلیم موجود یکی از اساسی‌ترین اصولی است که باید در هنگام طراحی مدنظر قرار گیرد. با توجه به اینکه انسان به طور طبیعی علاقمند به مشاهده زیستگاه‌های طبیعی و زیبا در محیط پیرامون خود می‌باشد [۱]،